21.10.2026

Sivistysvaliokunta
siv@eduskunta.fi

HE 212/2026 vp
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riveria kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä HE 212/2026 vp.

Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riveria on Pohjois-Karjalan kuntien omistama maakunnallinen monialaisen ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön koulutuksen järjestäjä. Vuosittain koulutuksiin osallistuu noin 18.000 opiskelijaa.

Riveria pitää esityksen tavoitetta koulutuksen jatkuvuuden turvaamisesta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa perusteltuna. Ammatillisen koulutuksen käytännönläheisyyden sekä koulutusalojen ja oppimisympäristöjen erilaisuuden vuoksi koulutuksen järjestäjällä tulee olla riittävät mahdollisuudet turvata koulutuksen jatkuvuus ja opintojen eteneminen myös poikkeuksellisissa olosuhteissa.

Samalla poikkeussäännösten soveltamisedellytysten tulee olla riittävän täsmällisiä ja menettelyjen valtakunnallisesti yhdenmukaisia. Opiskelijoiden oikeusturva, yhdenvertaisuus ja ammatillisten tutkintojen laatu tulee turvata kaikissa tilanteissa.

Häiriötilanteen määritelmä ja säännösten soveltaminen (3 §)

Esityksessä häiriötilanne määritellään poikkeukselliseksi uhaksi, tilanteeksi tai tapahtumaksi, joka vaarantaa opiskelijoiden turvallisuuden tai terveyden tai estää koulutuksen järjestämisen laissa säädetyllä tavalla. Häiriötilanne voi olla paikallinen, alueellinen tai valtakunnallinen.

Ehdotettujen 45 a §:n ja 52 a §:n mukaisten toimivaltuuksien käyttö perustuisi koulutuksen järjestäjän omaan päätäntävaltaan, ja niiden soveltamisesta olisi ilmoitettava Lupa- ja valvontavirastolle.

Riveria pitää häiriötilanteen määrittelyn lisäksi tärkeänä, että koulutuksen järjestäjillä on yhdenmukainen ohjeistus häiriötilanteen tunnistamisesta ja poikkeussäännösten soveltamisedellytyksistä: mihin tilannekuvaan ja selvitykseen koulutuksen järjestäjän arvio häiriötilanteen olemassaolosta perustuu sekä miten poikkeussäännösten soveltamisen aloittaminen ja päättäminen tehdään.

Maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen ensisijaisuus (4 a §)

Riveria pitää perusteltuna lähtökohtaa, jonka mukaan häiriötilanteessa tai poikkeusoloissa rajallisia koulutuksen resursseja voidaan joutua kohdentamaan ensisijaisesti oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden koulutuksen turvaamiseen.

Ehdotetun 4 a §:n mukaan ensisijaisuuden edellytyksenä on lisäksi, että koulutuksen järjestäjän käytettävissä oleva rahoitus tai muut resurssit ovat vähentyneet olennaisella tavalla. Jos häiriötilanne tai poikkeusolot jatkuvat yli kuukauden ja rahoitus tai muut resurssit ovat olennaisesti vähentyneet, oppivelvolliset olisi asetettava ensisijaisiksi myös opiskelijaksi ottamisessa.

Riveria pitää tärkeänä, että resurssien olennaisen vähenemisen arviointiperusteet ovat riittävän selkeät ja että niitä sovelletaan valtakunnallisesti yhdenmukaisesti. Tämä korostuu erityisesti opiskelijaksi ottamisessa, jossa ratkaisulla on välittömiä vaikutuksia eri hakijaryhmien asemaan.

Riveria kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että 4 a §:n soveltamistilanteessa voi syntyä tarve sovittaa yhteen maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden ensisijaisuus ja häiriötilanteen aikana syntyvät yhteiskunnan kriittiset osaamistarpeet. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa todetaan, että häiriötilanteissa voimavaroja kohdennetaan muun muassa työvoiman tarjonnan ja tarpeiden mukaisesti sekä varmistetaan huoltovarmuuden kannalta kriittisen osaamisen saatavuus.

Ammatillisella koulutuksella voi siten olla häiriötilanteessa tärkeä tehtävä vastata nopeasti yhteiskunnan ja työelämän välttämättömiin osaamistarpeisiin myös työikäisen väestön osalta. Riveria pitää tärkeänä, että 4 a §:n soveltamisessa voidaan ottaa huomioon myös tällaisen kriittisen osaamisen turvaaminen eikä säännöksen soveltaminen estä välttämättömän koulutuksen järjestämistä.

Etäopetustehtävä sekä varautumisen koordinointitehtävä (27 §, 28 a §)

Riveria pitää lähtökohtaisesti kannatettavana mahdollisuutta määrätä koulutuksen järjestäjälle järjestämisluvassa valtakunnallinen tai alueellinen etäopetustehtävä tai varautumiseen ja valmiussuunnitteluun liittyvä koordinointitehtävä.

Esityksen perustelujen mukaan etäopetustehtävä voisi tarkoittaa esimerkiksi yhteisten tutkinnon osien järjestämistä etäopetuksena vakavassa kriisitilanteessa. Varautumisen ja valmiussuunnittelun koordinointitehtävä voitaisiin puolestaan antaa tietyn alueen keskeiselle koulutuksen järjestäjälle, joka vastaisi alueen ammatillisen koulutuksen järjestäjien varautumisen ja valmiussuunnittelun yleisestä koordinoinnista ja yhteensovittamisesta.

Riveria pitää tärkeänä etäopetustehtävän sisällöllistä täsmentämistä erityisesti ammatillisessa koulutuksessa olevan opiskelijan näkökulmasta. Ammatillisessa koulutuksessa puuttuvan osaamisen hankkiminen järjestetään normaalioloissa

erilaisissa fyysisissä, digitaalisissa ja työelämän oppimisympäristöissä. Sääntelyn tulee tehdä riittävän selväksi, mitä valtakunnallisella tai alueellisella etäopetustehtävällä sisällöllisesti tarkoitetaan ja miten tehtävä suhteutuu koulutuksen järjestäjien tavanomaisiin koulutuksen monimuotoisiin toteuttamistapoihin.

Ehdotetun 28 a §:n mukaan erityistehtävän myöntäminen edellyttäisi muun muassa koulutustoiminnan laaja-alaisuutta sekä taloudellisia ja toiminnallisia edellytyksiä tehtävän hoitamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi samalla varmistaa järjestämislupien muodostaman kokonaisuuden maantieteellinen kattavuus. Esityksen perusteluissa todetaan, että alueellisia tehtäviä määrättäessä kattavuus voisi toteutua esimerkiksi maakunnittain.

Riveria pitää perusteltuna, että alueellista etäopetustehtävää tai varautumisen ja valmiussuunnittelun koordinointitehtävää voidaan tarkastella myös maakunnittain. Maakunta voi muodostaa selkeän perustan koulutuksen järjestäjien varautumisen yhteensovittamiselle edellyttäen, että tehtävän sisältö ja vastuut sekä suhde alueen muihin koulutuksen järjestäjiin määritellään yksiselitteisesti ja tehtävän hoitamiseen maakunnassa on tosiasialliset taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset.

Henkilökohtaistamista koskevat joustot (45 a §)

Riveria kannattaa mahdollisuutta joustaa yli kaksi viikkoa kestävissä häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa tietyistä henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laatimiseen ja päivittämiseen liittyvistä yhteistyö- ja osallistumisvelvoitteista. Kyse olisi yhteistyövelvoitteista poikkeamisesta, ei henkilökohtaistamisesta luopumisesta. Opintojen henkilökohtaistaminen on ammatillisen koulutuksen järjestämisen ydintä ja osana opiskelijan oikeusturvaa.

Riveria pitää joustomahdollisuutta oikeana. Poikkeusoloissa koulutuksen järjestäjän on kyettävä joustaa sellaisista henkilökohtaistamisen menettelyistä, joiden toteuttaminen ei käytännössä ole mahdollista, mutta varmistaen kuitenkin muutoin opiskelijan henkilökohtaisen opintopolun suunnittelun etenemisen ja oikeusturvan.

Riveria kannattaa säännöksen soveltamista koskevaa ilmoitusvelvollisuutta Lupa- ja valvontavirastolle.

Osaamisen osoittaminen (52 a §)

Riveria kannattaa mahdollisuutta joustaa osaamisen osoittamisessa silloin, kun näyttöä ei yli kaksi viikkoa kestävässä häiriötilanteessa tai poikkeusoloissa voida toteuttaa aidoissa työtilanteissa ja työprosesseissa.

Esityksen mukaan ammattitaito ja osaaminen voitaisiin tällöin osoittaa muilla käytännön tehtävillä, jotka mahdollisimman hyvin vastaavat aitoja työtilanteita ja työprosesseja. Tarvittaessa osaamisen osoittamista voitaisiin täydentää muulla arvioinnilla. Esityksen perusteluissa korostetaan kuitenkin käytännön tehtävissä tapahtuvaa osaamisen osoittamista myös poikkeuksellisissa olosuhteissa.

Riveria pitää esitystä perusteltuna. Poikkeusoloissa koulutuksen järjestäjällä tulee olla riittävä mahdollisuus löytää koulutusala- ja opiskelijakohtaisesti tarkoituksenmukainen tapa osoittaa osaaminen, korostaen kuitenkin käytännön tehtävissä tapahtuvaa osaamisen osoittamista. Samalla tulee turvata arvioinnin luotettavuus, tutkintojen laatu ja opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu.

Työelämätoimikunnat, työelämän osallistuminen ja oikaisut (6 §, 15 §, 55 §, 108 §, 119 §)

Ehdotetut muutokset poistaisivat työelämätoimikuntien roolia muun muassa tutkintorakenteen muuttamisen ja tutkintojen perusteiden valmistelusta. Lausuntopalautteissa nostetaan esille huolia ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksesta, työelämän vaikutusmahdollisuuksien kaventumisesta, osaamistarpeiden ennakoinnin heikkenemisestä, opiskelijoiden oikeusturvasta arviointiasioissa ja riippumattoman ulkopuolisen valvonnan vähenemisestä.

Osaamisen arvioinnin oikaisumenettely on opiskelijan oikeusturvan kannalta keskeinen asia. Esityksen mukaan oikaisuasioita siirrettäisiin työelämätoimikunnilta Opetushallitukselle. Samalla 108 §:ää täsmennettäisiin siten, että Opetushallituksella olisi oikeus saada koulutuksen järjestäjiltä osaamisen arvioinnin oikaisumenettelyssä tarvittavat tiedot.

Riverian näkemyksenä on, että jatkuva toimialakohtainen työelämän osallistuminen tutkintojen ja niiden perusteiden kehittämiseen sekä ammatillisen koulutuksen laadun varmistamiseen on erittäin tärkeää turvata myös uudessa Opetushallituksen vastuulla olevassa rakenteessa. Tehtävien siirtyessä Opetushallitukselle, ml. osaamisen arvioinnin oikaisut, on myös varmistettava riittävät resurssit ja asiantuntemus uusien tehtävien suorittamiseksi.

Riveria pitää myönteisenä sitä, että ehdotettu 119 § mahdollistaisi tarvittaessa opetus- ja kulttuuriministeriölle määräaikaisen työelämätoimikunnan asettamisen.

Riverian keskeiset huomiot

Riveria pitää hallituksen esityksen tavoitteita kannatettavina. Riveria esittää, että sivistysvaliokunta kiinnittää kuitenkin erityistä huomiota seuraaviin seikkoihin:

1. Häiriötilanteen tunnistamista ja poikkeussäännösten soveltamista tulisi täsmentää koulutuksen järjestäjän näkökulmasta.

2. Koulutuksen järjestäjän resurssien olennaisen vähenemisen arviointiperusteiden tulee olla riittävän selkeät ja yhdenmukaiset toimenpiteiden käynnistämiseksi. Samalla tulisi turvata mahdollisuus vastata nopeasti häiriötilanteessa yhteiskunnan välttämättömiin ja kriittisiin osaamistarpeisiin.

3. Etäopetustehtävän sisältöä tulisi tarkentaa opiskelijan näkökulmasta.

4. Alueellinen etäopetustehtävä tai varautumisen ja valmiussuunnitteluun liittyvä koordinointitehtävä voidaan rakentaa maakunnalliseksi kokonaisuudeksi.

5. Poikkeusoloissa henkilökohtaistamista ja osaamisen osoittamista koskevat joustot koulutuksen järjestäjän on järjestettävä siten, että opiskelijoiden oikeusturva, yhdenvertaisuus ja tutkintojen laatu turvataan.

6. Toimialakohtainen työelämän jatkuva osallistuminen tutkintojen kehittämiseen ja ammatillisen koulutuksen laadunvarmistukseen tulee turvata myös uudessa rakenteessa sekä varmistaa Opetushallitukselle uusien tehtävien myötä myös riittävät resurssit ja asiantuntemus.

Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riveria

Esa Karvinen
kuntayhtymän johtaja, rehtori
ammattikasvatusneuvos

Lisätiedot: kuntayhtymän johtaja, rehtori Esa Karvinen, esa.karvinen@riveria.fi, p. 050 3578 191